

T Á R S A S Á G I Ü G Y E K

A Magyar Nyelvtudományi Társaság 94. közgyűlése

A Magyar Nyelvtudományi Társaság 94. közgyűlését 1998. december 8-án tartotta meg a Magyar Tudományos Akadémia székházában.

1. Benkő Loránd elnök megnyitó szavai után Sebestyén Árpád egyetemi tanár tartott előadást „Egy nyelvészeti tartozásunk — tudománytörténeti háttérrel (Gondolatok egy magyar népnyelvi hangtárról)” címen.

2. Az előadás után Kiss Jenő terjesztette elő főtítkári jelentését a Társaság 1998. évi működéséről.

Tisztelt Közgyűlés! Hölgyeim és Uraim! Kedves Tagtársak!

1. Társaságunk életében idén a legnagyobb, a kárpát-medencei magyartanárok egy részét aktivizáló esemény a XIII. Anyanyelv-oktatási Napok című konferencia volt július 7-e és 10-e között, amely a „Nyelvi és kommunikációs kultúra az iskolában” címet viselte. Egerben, a főiskolán volt ez is, s a főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének köszönhetjük és köszönjük a sikeres lebonyolítást. A vendéglátók, V. Raisz Rózsa tanszékvezető és munkatársai jelesre vizsgáztak újólág szervezésből és vendégszeretetből egyaránt. A hasznos napokat egri kollégáink szívélyessége, a környezet, a szép város emlékezetesen kellemessé tette. Szathmári István alelnök zárszavában (a résztvevők tapsától kísérve) méltán dicsérte s köszönte ottani kollégáink áldozatvállalását.

A szóban forgó napokat 1972-ben indította útjára Társaságunk, s visszapillantva a két évenként megrendezett sorozatra, jó szívvel mondhatjuk: okos döntés volt. Mert alkalmat ad a közép-, szakközép- és általános iskolai magyartanárok, továbbá a főiskolai és egyetemi, valamint intézeti nyelvészek, nemkülönben a tankönyvírók találkozására, eszme- és tapasztalatcseréjére. S ebből valamennyi résztvevő csak tanulhat. Miként tanult és tanulhat az eddig hiánytalanul megjelent konferenciakötetektől is. Az idei tanácskozás széles és időszerű tematikájú volt. Bizonyosságul említsem néhány szekció témakörét: Nyelvi norma és nyelvhasználat; A magyar nyelv rétegződése;

A rendszermondattól a szövegmondatig; A nevek világa; Beszédkultúra, helyesbeszéd; Módszerbeli sokszínűség az anyanyelvoktatásban; A számítógép felhasználása az anyanyelvoktatásban; Anyanyelvi mozgalmak; Anyanyelvoktatásunk stratégiája a NAT-ban; Új tankönyvek, tankönyvcsaládok bemutatója. A konferencián mintegy kilencven előadás hangzott el, s tizenkét tankönyvbemutatót is hallhattunk. Azaz: bőven volt alkalom okulásra, tájékozódásra, s a személyes kapcsolatok révén a közvetlen eszmecserére is. A konferencia résztvevői aláírásukkal támogatott beadvánnyal fordultak a közoktatási miniszterhez az anyanyelv és az anyanyelvi irodalom oktatásának ügyében. Társaságunk gyors és pozitív választ kapott. Reménnyel tölt el bennünket, hogy a miniszter egyetért velünk abban, hogy a magyar nyelv és irodalom a leghatékonyabb személyiségfejlesztő és nevelő eszköz az iskolában, s hogy az eredményes magyar nyelvi és irodalmi órák alapozzák meg lényegében a többi tantárgy eredményes tanítását is.

A következő anyanyelv-oktatási konferencia 2000-ben léssen esedékes, s ez lesz az évezred utolsó ilyenmű tanácskozása. Fölmerült a gondolat, hogy célszerű volna esetleg vándorkonferenciává tenni az anyanyelv-oktatási napokat. Akárhogy lesz, az évezredzáró konferenciának a megrendezésére Egernek sokszoros előjoga van.

Örvendetes tényként jelentem a Közgyűlésnek, hogy a Társaságtól adott díjak száma idén eggyel gyarapodott, s immár nyolcra nőtt. Emlékeztetőül: az első társasági díj a Révai-díj volt: ezt harminc esztendővel ezelőtt, 1968-ban adta ki először Társaságunk. A Csűry-emlékérem volt a sorban a második: 1972-es első kiadással (az emlékérem 1992-ben egészült ki díjjal). A harmadik a Gombocz-emlékérem és -díj 1977-es dátummal. A Fokos-díjat 1978 óta adjuk ki (1974-ben egyszeri jutalomként azonban megkapta már egyik tagtársunk). A Pais-díj 1985-ben alapított, s az első kitüntetett (Szabó T. Attila) 1986-ban vehette át. A Kosztolányi-díj 1988, a Bárczi-díj pedig 1996 óta szerepel díjaink között. Társaságunk új, idei alapítású díja a Zsirai Miklós-díj. Létrehozását néhai elnökünk leánya, Zsiray Jolán tette lehetővé adományával, előteremtve a díj alaptőkéjét, s azon kívül 30.000 Ft-ot ajánlva föl az idei díjra. Megköszönve a Társaság nevében az adományt, tájékoztatom tagjainkat, hogy nyitott alapítványról van szó. Tehát bárki csatlakozhat hozzá (ahogy a Csűry-díjhoz is), s az így följánlandó összegek, amelyeket Társaságunk adminisztrációján is be lehet fizetni, a díj alapját képező tőkét fogják gyarapítani, lehetővé téve a kiosztandó díjak szükség szerinti emelését. (Megemlítem, hogy múlt heti választmányi ülésünk után Schütz Ödön tagtársunk — Zsirai-tanítványként — nemes gesztussal máris hozzájárult az alaptőke gyarapításához.) Az alapítólevélben rögzítettek értelmében a Zsirai-díj olyan magyar nyelvésznek adható, aki Zsirai Miklós kutatási területein, illetőleg azoknak valamelyikében nyújtott kimagaslót, tehát a) a finnugor nyelvtudományban (különös tekintettel az obi-ugor nyelvek kutatására, a finnugor népek és nyelvek megismertetésére), b) a magyar nyelvtudományban (különös tekintettel a nyelvtudomány eredményeinek magas színvonalú ismeretterjesztő közvetítésére, a nyelvtörténeti kutatásokra, a tudománytörténetre és a nyelvművelésre), illetőleg c) a (nyelvtudományi alapú) magyar őstörténeti kutatásban, valamint d) Zsirai Miklós örökségének, szellemiségének továbbadásában, ápolásában.

A múlt évi beszámolóban hangzott el az ígélet, hogy a Társaságnak juttatott s a személyi jövedelemadó egy százalékából származó összegről s felhasználásáról a MNy.-ben jelenik meg tájékoztatás. Megtörtént. Folyóiratunk olvasói tudják: a Magyar Nyelv és a Magyar Nyelvőr idei második számában (MNy. 1998: 227, Nyr. 1998: 257) egyaránt olvasható, hogy 171.240 forinttal támogatták pártolóink a Társaságot, s hogy az összeget a Társaság égisze alatt napvilágot látó kiadványok megjelentetésének a támogatására használtuk föl. Amikor most köszönetet mondok a névtelen pártolóknak, egyúttal szeretnék utalni arra az érvényéből mit sem veszítő elnöki levélre, amely idén február 11-én íródott, s amelyet Társaságunk tagjai — remélhetőleg mindahányan — meg is kaptak. Ez áll ugyanis benne egyebek mellett: „Tisztelettel arra kérjük, ha lehetősége van, szíveskedjék a Társaságot személyi jövedelemadója 1%-ának a felajánlásával támogatni. Adószá-

munk: 19007665-1-41.” Örömmel közlöm, hogy az egy százalékból 1997-ben befolyt s idén kiutalandó összeg 70.000-rel több, mint a korábbi: 241.408 forint.

2. Idén is két választmányi ülésünk volt. Az első május 26-án, a második december 1-jén. Az elsőn a következő, a díjak és érmek odaítélésére javaslatot tevő bizottságokat küldtük ki: Bárczi-díj: elnök: E. Abaffy Erzsébet, tagok: Haader Lea, B. Lőrinczy Éva, Sebestyén Árpád, Velcsó Mártonné. Csűry-émlékérem és -díj: elnök: Hajdú Mihály, tagok: Balogh Lajos, Pesti János, Szabó Géza, Szabó József. Fokos-díj: elnök: Hajdú Péter, tagok: Csúcs Sándor, Mikola Tibor, Nyirkos István, Pusztay János, Szij Enikő. Kosztolányi-díj: elnök: Szathmári István, tagok: Éder Zoltán, Gáspári László, Grétsy László, Pusztai Ferenc. Pais-érem és -díj: elnök: Kiss Lajos, tagok: Gerstner Károly, Hoffmann István, Ördög Ferenc és Zala megye képviselője; Zsirai-díj (a választmány utólagos jóváhagyásával): elnök: Mikola Tibor, tagok: A. Molnár Ferenc, Szij Enikő és Kovács Lászlóné Vermes Stefánia. Végül pedig a megemlékezési bizottság: elnök: Bolla Kálmán, tagok: Békési Imre, Elekfi László, Fábián Pál, Keszler Borbála. Ezen a választmányi ülésen hallgattuk meg V. Raisz Rózsa tagtársunk beszámolóját az egri anyanyelv-oktatási napok előkészületeiről.

Egy héttel ezelőtti ülésünkön egyhangú szavazással fogadtuk el a Zsirai Miklós-díj megalapítását, meghallgattuk és elfogadtuk a társasági díjak és emlékérmek odaítélésére javaslatot tevő bizottságok elnökeinek a jelentését s a megemlékezési bizottság elnökének előterjesztését. Az eredményről — ami a díjak és emlékérmek odaítélését illeti — rövidesen hallani fognak elnökünk-től. S mint mindig, tájékoztatást hallgattunk meg a megjelent kiadványokról, s döntöttünk tagfelvételi kérelmek ügyében is.

3. Ami szakosztályi üléseinket illeti: idén központi szervezésben 19 volt. A magyar szakosztály 7, az idegennyelvi 6, az általános nyelvészeti szakosztály pedig 3 felolvasó ülést szervezett. A finnugor és az idegennyelvi a magyarral, az általános nyelvészeti az idegennyelvvél szervezett egy-egy együttes ülést. Ahogy az lenni szokott: azokon az üléseinken voltunk legtöbbször, amelyeken valamely tagtársunkat köszöntöttük. De számosan hallgattuk a „Zsirai Miklós és a tobolszki hadifogság” című előadást is.

Vidéki csoportjaink közül a Heves megyei, tehát az egri kollégák viszik el a pálmát. Az anyanyelv-oktatási napok lebonyolítása mellett hét felolvasó ülést is szerveztek. Debreceni csoportunk öt előadást szervezett. Szombathelyi tagtársaink a főiskolával együtt szervezték meg a határokon kívüli magyar pedagógusok intenzív nyári tanfolyamát Szabó Géza vezetésével. Szombathelyen jelent meg, SZABÓ GÉZA és MOLNÁR ZOLTÁN szerkesztésében az 1992-es, Társaságunktól is támogatott dialektológiai konferencia anyaga „III. Dialektológiai Szimpozium” címen. Elmondhatom azt is, hogy társasági tagjaink magától értődő módon mindig aktív résztvevői azoknak a tudományos igényű, illetőleg tudományos ismeretterjesztő rendezvényeknek, amelyek a magyar nyelvről vagy általában nyelvi kérdésekről esik szó. Gondoljunk például A Magyar Nyelv Hete vagy a TIT rendezvényeire, illetőleg nyári egyetemi előadásokra. De idesorolom debreceni tagtársainknak a sepsiszentgyörgyi magyar nyelvi napokon s azon a debreceni nemzetközi szimpóziumon való részvételét is, amelyen Pápay József osztjákföldi kutatóútjának centenáriuma-ra emlékeztek (V. 29—30). Ezekről mint nem társasági rendezvényekről azonban nem szoktunk külön megemlékezni.

4. Kiadványainkról szólván hagyományosan a Magyar Nyelvvél szoktam kezdeni jelentésemet. Ma sincs okom eltérni ettől. Mégpedig azért, mert idén is időben jelent és jelenik meg. A 4. szám imprimálva van, s ha nem jön közbe semmi, akkor karácsony előtt már az előfizetők asztalán lesz. Sajnos még mindig előfordulnak jogos panaszok a terjesztéssel kapcsolatban. Erről a szerkesztőség nem tehet. Azt tanácsoljuk, ne törődjön bele senki sem abba, hogy nem kapja a folyóiratot. Ha a postás időben nem kézbesíti az előfizetési csekket, kérdezzünk rá, illetőleg írjunk a Hírlapterjesztőnek — abban a reményben, hogy érdemi választ fogunk kapni, s nem úgy, ahogy több előfizetőkkel is történt sajnálatos módon. S ha minden kötél szakad, még mindig

marad lehetőségünk: a Társaság adminisztrációján is beszerezhető a Magyar Nyelv — tudniillik ameddig a készlet tart. Jövőre némiképp emelkedik folyóiratunk ára is. Az eddigi 150 helyett 200 Ft lesz egy-egy szám ára, az éves előfizetési díj tehát 600 Ft-ról 800 Ft-ra emelkedik. De — és ezt sietve teszem hozzá — a Magyar Nyelv még így is a legolcsóbb hazai tudományos folyóiratok közé tartozik. Hadd említsek meg egy a folyóiratunkkal kapcsolatos jubileumot is! Benkő tanár úr 1973 óta, tehát negyedszázada, Pais tanár úr halála óta felelős szerkesztője, illetőleg főszerkesztője a Magyar Nyelvnek. Nem túl gyakori jubileum! Ahogy annak idején Pais tanár úr vette maga mellé az akkor ifjú Benkő tanár urat, úgy választotta társul Benkő tanár úr ifjú, de máris jónevű munkatársunkat, Juhász Dezsőt, aki ily módon az 1984/3. számtól technikai szerkesztője, az 1992-es évfolyamtól pedig szerkesztője a Magyar Nyelvnek.

Társaságunk kiadásában, de nem társasági finanszírozásban két kötet látott napvilágot ebben az évben. Egyrészt „A romániai magyar nyelvjárások atlaszá”-nak IV. kötete JUHÁSZ DEZSŐ gondos, szakavatott, számítógépes szerkesztésében. Másrészt „A magyar nyelvtörténet forrásai” című sorozat 3. köteteként, „Kéziratos magyar nyelvtanok” címmel s LÖRINCZI RÉKA szakszerű kiadásában, gondozásában két kolozsvári kézirat: a XVII. századi „Kolozsvári grammatika” és Fejérvári Sámuel „Institutiones” című, XVIII. századi latin nyelvű munkája, magyar fordítással. Mindegyiket okkal ajánlhatom valamennyi érdeklődőnek.

5. Ami a tagdíjak befizetését illeti, bizony nem éppen örvendetes tényről számolhatok be. December elejéig mindössze 297 tagtársunk tett eleget ebbéli köteletségének. Tavaly ilyenkor 329, két éve pedig 427 tagtársunk fizette be tagdíját. Ha ez így megy tovább, ... de nem folytatom. Hiszen biztosra veszem, nem a jelenlévők azok, akik megfélemeznek tagdíjuk befizetéséről. Úgyis szintén nem örömmel, de tájékoztatnom kell a közgyűlést arról, hogy választmányunk a tagdíjak emelésére volt kénytelen elszánni magát, tudván azt, hogy ez nem népszerű intézkedés, de azt is tudva, hogy a legtöbb társasághoz képest jövőre is mi kérjük a legalacsonyabb tagdíjat. Hiszen csak száz forinttal emelkednek a tagdíjak: aktív felnőttektől évi 400, nyugdíjasoktól 300, diákoktól pedig 200 forintot kér a Társaság. S ha arra gondolunk, hogy a társasági kiadványok egy részét tagjaink engedményes áron vásárolhatják, akkor azt is mondhatnám, pénzüket vissza is kaphatják. Az a régi, a Társaság történetének kezdeti szakaszára jellemző gyakorlat, hogy tudniillik a tagok automatikusan kapták a Magyar Nyelvet, ma is jó eljárás volna. Sajnos, a feltételei hiányoznak: egyfelől a pontos tagdíjfizetés (quod erat demonstrandum), másfelől olyan tagdíj, amely a folyóirat előállításának és a kézbesítésnek a költségeit is fedezné.

Idén 11 új tagot vettünk föl, s e szerint nyolccal vagyunk többen a kimutatás szerint, mint tavaly ilyenkor. Ha azonban a kézbesítetlenül visszajött közgyűlési meghívókra gondolok, akkor ezt a számot csökkentenem kell.

6. Idén is volt alkalmunk arra, hogy több tagtársunkat köszöntsük. A 80. életévüket betöltők közül szakosztályi ülésen gratulálhattunk Bánhidi Zoltánnak, levélben köszöntöttük Balatoni Mihályt, Dániel Tamásné, Ladó Jánost és Dr. Medgyesi Jánosné. A 70 évesek közül Bereczki Gábort, S. Hámosi Antóniát és Péter Mihályt szakosztályi ülésen, Juhos Albertet, Magay Tamást, Nagy Istvánt és Szilágyi Ferencet levélben köszöntöttük. Egerben, szakosztályi ülésen, illetőleg a már emlegetett anyanyelv-oktatási napok keretében köszöntöttük Fekete Pétert, Heves megyei csoportunk elnökét 70. születésnapja alkalmából. Itt említem meg, hogy július 25-én Vizsolyban Társaságunk nevében A. Molnár Ferenc koszorúzta meg Szenci Molnár Albert akkor felavatott szobrát.

Mint mindig, idén is voltak halottaink. Büky Béla, a Nyelvtudományi Intézet volt munkatársa s a Miskolci Egyetem tanára, Társaságunk és a Kruzsok aktív tagja, a nyelvtörténet és a pszicholingvisztika érdekes kutatója, Várkonyi Imre, a Kaposvári Tanítóképző Főiskola volt tanszékvezető tanára, főigazgatója, a somogyi nyelvőr s dialektológus, valamint Gáti József tagtársunk. Emléküket kegyelettel őrizzük.

7. Tisztelt Tagtársak! Lényegretörően így foglalhattam össze, amiről Önöket tájékoztatnom kötelességem volt. Amikor most jelentésem elfogadását kérem, engedjék meg, hogy mindnyájuknak kellemes ünnepeket és békés, eredményes új esztendőt kívánjak.

3. A közgyűlés a főtitkári jelentést elfogadta. Ezt követően Balogh Lajos távollétében Juhász Dezső olvasta föl a pénztárosi jelentést. E szerint a Társaság pénzforgalma így alakult 1998-ban:

A) Kiadások:	
Főfoglalkozásúak bére	552.000,-
Társadalombiztosítási járulék	222.880,-
Szolidaritási alap	22.080,-
Alkalmi megbízások	21.900,-
Személyi kiadások összesen	818.860,-
Nyomdaköltség	69.200,-
Postaköltség	132.450,-
Irodaszer, nyomtatvány	71.200,-
Egyéb	54.160,-
Dologi kiadások összesen	327.010,-
Kiadások összesen	1.145.870,-
B) Bevételek:	
MTA-támogatás	339.000,-
Tagdíj (297 fő)	105.550,-
Kiadványértékesítés	257.180,-
Adomány, egyéb	480.520,-
Bevételek összesen	1.182.250,-

1998-ban a bevételek és a kiadások nagyjából egyensúlyban voltak. Az évet pozitív egyenleggel zárjuk. Ebben adminisztrátorunk, Bakonyiné Tóth Gabriella ügyviteli szakértelmének is fontos szerepe van.

4. Ezután A. Molnár Ferenc ismertette a Számvizsgáló Bizottság jelentését (a bizottság tagja volt még Bakró Marianne és Mátai Mária). A bizottság a Társaság iratait, bizonylatait, elszámolásait átnézte, s mindent rendben talált.

5. Ismét Juhász Dezső emelkedett szólásra, s ismertette az 1999-re vonatkozó, tervezett pénzforgalmat, a következőképpen:

A) Kiadások:	
Főfoglalkozásúak bére	550.000,-
Társadalombiztosítási járulék	220.000,-
Szolidaritási alap	22.000,-
Alkalmi megbízások	20.000,-
Személyi kiadások összesen	812.000,-

Nyomdaköltség	80.000,-
Postaköltség	140.000,-
Irodaszer, nyomtatvány	70.000,-
Egyéb	70.000,-
Dologi kiadások összesen	360.000,-

Kiadások összesen	1.172.000,-
-------------------	-------------

B) Bevételek:

MTA-támogatás	339.000,-
Tagdíj	130.000,-
Kiadványértékesítés	260.000,-
Adomány, egyéb	480.000,-
Bevételek összesen	1.209.000,-

Ha a bevételek és a kiadások a tervek szerint alakulnak, akkor 1999. évi költségvetésünket is egyensúlyban tudjuk tartani, és a Társaság hiány, illetve tartozás nélkül tudja majd az évet zárni.

6. A közgyűlés ünnepélyes napirendi ponttal zárult. Benkő Loránd elnök a választmány határozata alapján azok munkásságát méltatta, akiket a Társaság idén tüntetett ki valamely díjával vagy emlékérmével. A következőkről van szó: Bárczi-díj: Ruzsiczky Éva, a Nyelvtudományi Intézet ny. tudományos kutatója, Csűry-emlékérem és -díj: Fercsik Erzsébet és Raátz Judit, az ELTE Tanárképző Főiskolai Karának magyarnyelvész tanárai, Fokos-díj: Csepregi Márta, az ELTE Finnugor Tanszékének tanára, Kosztolányi-díj: Éder Zoltán, az ELTE Központi Magyar Lektorátusának ny. tanszékvezető tanára, Pais-díj: Benedekné Gergely Pirooska, a Miskolci Egyetem ny. tanszékvezető tanára, Zsirai-díj: Schmidt Éva, a MTA Néprajzi Intézetének tudományos kutatója.

Összeállította: KISS JENŐ